

Helsingfors/Mariehamn 26.2.2025**Nr 12/25****Hänvisning** Justitieministeriets skrivelse
16.12.2024, VN/3796/2023.

Till Justitieministeriet

Ärende

Justitieministeriet har i skrivelse 16.12.2024 begärt att Ålandsdelegationen ger ett utlåtande över Ålandsarbetsgruppens betänkande med utredning av vissa frågeställningar i anslutning till Ålands självstyrelse i utveckling.

Betänkandets bakgrund och innehåll

Justitieministeriet tillsatte 24.3.2023 (VN/3796/2023) tillsammans med Ålands landskapsregering en arbetsgrupp för att förbereda den fortsatta beredningen av propositionen för Ålands självstyrelselag, som syftar till att modernisera och utveckla självstyrelsesystemet, samt att utarbeta ett förslag till en skyndsam ändring av den nuvarande självstyrelselagen för Åland. Arbetsgruppens uppdrag att utarbeta ett förslag till en regeringsproposition med förslag till lag om ändring av den gällande självstyrelselagen har utgjort den första delen av beredningsarbetet. Bakgrunden är den att det av grundlagsutskottets utlåtanden (GrUU 18/2022 rd-RP 56/2021 rd och 72/2022 rd-RP 190/2022 rd) framgår ett skyndsamt behov av att ändra den nuvarande självstyrelselagen till följd av välfärdsområdesreformen i riket.

Föreliggande betänkande utgör den andra delen av arbetsgruppens beredningsarbete. Betänkandet gäller vissa specifika bedömnings- och utredningsuppgifter som ingått i dess uppdrag. I betänkandet behandlas sådana frågeställningar som lyfts upp under reformarbetet med den nya självstyrelselagen och som gäller förhållandet mellan grundlagen och självstyrelselagen, överföringen av riksuppgifter på myndigheter på Åland och vice versa samt tillämpningen av sådan rikslagstiftning, landshövdingen på Åland och utnämningen av denne, vissa språkbestämmelser i självstyrelselagen samt behörighetsfördelningen mellan lagtinget och riksdagen under undantagsförhållanden. I betänkandet ingår alternativa lösningar på de ovan nämnda frågeställningarna. Lösningförslagen förutsätter noggrannare konsekvensbedömningar.

Grunden för Ålandsdelegationens utlåtande och avgränsning

Enligt självstyrelselagens 56 § 1 mom. ankommer det på Ålandsdelegationen att på begäran avge utlåtanden till statsrådet och dess ministerier samt till landskapsregeringen och domstolar. Till delegationens uppgifter hör således att såsom ett sakkunnigorgan ge utlåtande i frågor som gäller tillämpningen av självstyrelselagen. Ålandsdelegationen avger detta utlåtande enligt nämnda lagrum. Ålandsdelegationen utgår härvid från de förslag som presenteras i propositionen närmast i förhållande till grundlagen och självstyrelselagssystemet. Det ingår inte i delegationens mandat att välja mellan alternativa lösningar. Ålandsdelegationen har tidigare avgett utlåtanden om förslag som tangerar de nu aktuella frågeställningarna (utlåtande nr 40/20 av 13.10.2020, nr 18/21 av 25.2.2021, nr 7/22 av 28.1.2022, nr 45/22 av 3.11.2022 och nr 6/24 av 15.3.2024).

Ålandsdelegationens utlåtande

Med hänvisning till det ovan sagda betonar Ålandsdelegationen, såsom tidigare, på ett allmänt plan vikten av relativt allmänna formuleringar i självstyrelselagen för att undvika ett behov av att uppdatera lagen mer av tekniska än innehållsmässiga skäl. Ålandsdelegationen betonar fortfarande även vikten av att det finns uppdaterade lagliga grunder som stöd för myndigheternas befogenheter, även i de fall rättsläget i sig är oförändrat.

Ålandsdelegationen vill även framföra följande synpunkt på ett ställningstagande om det rådande rättsläget som arbetsgruppen eventuellt framför i betänkandet.

I betänkandets kapitel 1 behandlas frågan om vilket förhållandet mellan grundlagen och självstyrelselagen bör vara. I kapitlen 1.4.1 och 1.4.2 behandlas i detta hänseende som en avgränsad fråga hur grundlagen *bör tolkas* vid laglighetskontrollen av landskapslagstiftning. Arbetsgruppen framför som sin uppfattning att grundlagen, i den omfattning den överhuvudtaget bör ha betydelse vid laglighetskontrollen av landskapslagstiftning, inte behöver tolkas till att ha samma normativa innehåll som vid laglighetskontrollen av rikslagstiftning. Enligt arbetsgruppen är det närmast fråga om att grundlagsutskottets betänkanden inte behöver ha samma effekt när grundlagen tolkas vid laglighetskontrollen av landskapslagstiftning. Samtidigt framför arbetsgruppen som sin uppfattning att någon ny bestämmelse om just denna sak inte behöver utarbetas i självstyrelselagen. Detta kan eventuellt uppfattas som att arbetsgruppen anser att rättsläget redan är det ovan framförda. Ålandsdelegationen konstaterar att grundlagsutskottets utlåtanden enligt rådande praxis används som rättskälla vid tolkningen av grundlagen även vid laglighetskontrollen av landskapslagstiftning.

Närvarande

Ordföranden Holm-Johansson, ledamöterna Dahlén, Leino-Sandberg, Siitari och Åkerblom.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Marine Holm-Johansson
ordförande

Birger Klemt
sekreterare